

Redovisning av verksamheten i Internationella valutafonden, Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna under 2008–2009

Till utrikesutskottet

Finansutskottet har beslutat att till utrikesutskottet överlämna dels regeringens skrivelse 2009/10:153 Redovisning av verksamheten i Internationella valutafonden, Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna under 2008–2009, dels de med anledning av skrivelsen väckta motionerna 2009/10:FiU9 (s) och 2009/10:FiU10 (v).

Utrikesutskottet beslutade därefter att anmoda finansutskottet att yttra sig över skrivelsen med följdmotioner.

Finansutskottet avstyrker de här behandlade motionerna.

I yttrandet finns 2 avvikande meningar.

Utskottets överväganden

Bakgrund

Internationella valutafonden

IMF, som bildades 1944, är en myndighet inom FN med egen styrning, finansiering m.m. Dess mål är bl.a. att säkra stabiliteten i det internationella monetära och finansiella systemet samt att främja global tillväxt. Fonden ger råd i policyfrågor och finansieringsstöd till medlemmar i ekonomiska svårigheter. Den arbetar också med utvecklingsländer för att hjälpa dem att uppnå makroekonomisk stabilitet och minska fattigdomen. Tyngdpunkten i IMF:s arbete ligger på åtgärder för att förebygga finansiella kriser.

I uppgiften ingår också ekonomisk övervakning av medlemsländerna. Resultatet publiceras regelbundet bl.a. i s.k. artikel IV-rapporter.

Den globala övervakningen fokuserar på trender i den globala ekonomin och på de globala finansmarknaderna. Resultatet presenteras i IMF:s rapporter World Economic Outlook och Global Financial Stability Report.

Antalet medlemsstater i IMF uppgår till 186. De är representerade genom ett kvoteringsystem, som i stort sett är baserat på deras relativa storlek av den globala ekonomin. Fondens högsta beslutande organ är guvernörsstyrelsen, där varje medlemsland har en representant. I Sverige är Riksbanken kontaktorgan för IMF.

Världsbanken

Världsbanken (egentligen Världsbanksgruppen), som bildades 1944, är en fristående överstatlig organisation inom ramen för FN:s ekonomiska och sociala råd. Gruppen består av fem institutioner, som är internationella organisationer med ansvar för att finansiellt bistå och ge råd åt länder för att främja ekonomisk utveckling och utrota fattigdom. De fem organen är:

- International Bank for Reconstruction and Development (IBRD)
- International Finance Corporation (IFC)
- International Development Association (Ida)
- Multilateral Investment Guarantee Agency (Miga)
- International Centre for Settlement of Investment Disputes (ICSID).

Bland publikationerna kan nämnas World Development Report, som fokuserar på utvecklingspolitik.

Världsbanksgruppen ägs genom ett kooperativ av de 186 medlemsstaterna, vilkas rösträttighet baseras bl.a. på deras kapitalinsats och bistånd till bankgruppen.

Europeiska utvecklingsbanken

Den europeiska utvecklingsbanken (European Bank for Reconstruction and Development, EBRD), som bildades 1991, har som mål att stödja den ekonomiska omvandlingen i Central- och Östeuropa. Verksamheten bedrivs genom finansiering av projekt i den privata sektorn i form av bl.a. krediter, riskkapitalinvesteringar och garantier. Andra uppgifter är policyrådgivning och utveckling av institutionella ramverk. Verksamheten sker på kommersiella villkor, ofta tillsammans med multi- och bilaterala bidragsgivande institutioner. EBRD lämnar stöd endast till länder som agerar i enlighet med demokratiska principer. Banken styrs och ägs av ca 60 länder, EU-kommissionen och Europeiska investeringsbanken. Sverige samverkar med EBRD främst via Sida.

G20

Den s.k. G20-gruppen bildades 1999 i syfte att på ett systematiskt sätt sammanföra viktiga industrialiserade länder och utvecklingsländer för diskussioner om den globala ekonomin. Deltagare är finansministrar och centralbankschefer från 19 länder och EU (ordförandeskapet och Europeiska centralbanken).

Inledning

Riksdagens beslut

Riksdagen beslöt 2003 (bet. 2003/04:UU3, rskr. 2003/04:112) att regeringen, med regelbundna intervall, i en särskild skrivelse ska redovisa dels verksamheten inom Internationella valutafonden (IMF), Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna Asiatiska utvecklingsbanken (AsDB), Afrikanska utvecklingsbanken (AfDB), Interamerikanska utvecklingsbanken (IDB) och Europeiska utvecklingsbanken (EBRD), dels regeringens prioriteringar i arbetet med dessa institutioner.

I januari 2005 redovisade regeringen en skrivelse med detta syfte för perioden 2003–2004 (skr. 2004/05:54). Den behandlades i utrikesutskottet (bet. 2004/05:UU8), och finansutskottet yttrade sig i ärendet (yttr. 2004/05:FiU2y).

Den nu aktuella skrivelsen är den andra som regeringen har presenterat i form av en särskild skrivelse. Regeringen anför att den – sedan den förra skrivelsen (skr. 2004/05:54) lades fram för riksdagen – har redovisat frågorna i flera olika sammanhang. Exempelvis har riksdagen kontinuerligt informerats inför IMF:s och Världsbankens års- och vårmöten. Regeringen har också överlämnat en skrivelse om biståndets resultat (skr. 2008/09:189).

Regeringen förklarar sin avsikt att under 2010 överlämna ytterligare en skrivelse om biståndets resultat. Detta innebär, anför regeringen, att den nu aktuella skrivelsen inte utgör en komplett redovisning av de internationella finansiella institutionernas verksamhet.

Skrivelsen omfattar perioden 2008–2009. Valet av redovisningsperiod innebär att inte hela perioden från överlämnandet av den förra skrivelsen om verksamheten i de internationella finansiella institutionerna täcks av den förevarande skrivelsen. Detta anges vara motiverat eftersom dels frågorna numera redovisas i flera olika sammanhang, dels perioden fram till 2008 delvis är inaktuell då den finansiella och ekonomiska krisen inneburit stora förändringar. Skrivelsen blir därmed en uppdatering av verksamheten i institutionerna och regeringens prioriteringar.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redogörs det för verksamheten inom Internationella valutafonden, Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna under 2008–2009. Tyngdpunkten läggs vid de ställningstaganden som regeringen har gjort i de policyfrågor som präglat såväl styrelsearbetet som institutionernas verksamhet. Inledningsvis behandlas institutionernas övergripande roll, hur den finansiella och ekonomiska krisen har påverkat olika grupper av länder samt hur institutionerna på ett övergripande plan har hanterat krisens utmaningar inom ramen för sina respektive mandat. Därefter redovisas arbetet med en rad centrala policyfrågor i institutionerna. De frågor som tas upp är institutionernas roll som övervakare av den globala ekonomin och enskilda länders ekonomiska politik, förändringar i institutionernas utlåningsramverk, resursförstärkning, styrnings- och inflytandefrågor, miljö och klimat samt resultatstyrning. Avslutningsvis redogör regeringen för den förväntade inriktningen av institutionernas verksamhet under de närmaste åren.

Finansutskottets bedömning

Utskottet understryker – liksom vid sin behandling av den förra skrivelsen våren 2005 – vikten av att riksdagen får en god information om och möjligheter till inflytande över Sveriges agerande i de internationella finansiella institutionerna. Som regeringen redovisar är den nu aktuella skrivelsen inte heltäckande, vare sig i fråga om den period som redovisas eller de frågeområden som berörs. Sålunda har regeringen redovisat sina ställningstaganden vid olika tillfällen, bl.a. inför utrikesutskottet i mars 2010. Vidare har regeringen förklarat sin avsikt att senare under 2010 lägga fram en redovisning om biståndet. Det är visserligen en fördel att riksdagen får information vid flera tillfällen och därmed aktuell sådan, men för överskådlighetens skull vore det av värde med en samlad redovisning. Det finns således alltså potential för en fortsatt utveckling av redovisningen till riksdagen i dessa frågor.

Vid finansutskottets behandling av den förra skrivelsen behandlades även tre motionsförslag med kritik mot utformningen av skrivelsen. Finansutskottet instämde delvis i kritiken och sade sig utgå från att regeringen till nästa skrivelse skulle se över strukturen på informationen och tydligare klargöra vilka de svenska ställningstagandena varit i olika frågor. Utrikesutskottet anslöt sig i denna fråga till finansutskottets bedömning. Motionsförslagen om tillkännagivanden avstyrktes emellertid av finansutskottet och sedermera även av utrikesutskottet.

Finansutskottet finner att den nu aktuella skrivelsen i väsentliga avseenden är mer ändamålsenligt strukturerad. Såvitt gäller det som beskrivs under rubriken regeringens prioriteringar hade det dock möjligen varit önskvärt med en tydligare åtskillnad mellan hittillsvarande svenska ställningstaganden och regeringens prioriteringar inför det fortsatta arbetet i de internationella finansiella institutionerna.

Övergripande prioriteringar

Skrivelsen

Regeringen framhåller att Sveriges prioriteringar i institutionernas löpande arbete är baserade på den politik som har slagits fast av riksdagen mot bakgrund av propositionen Gemensamt ansvar: Sveriges politik för global utveckling (prop. 2002/03:122, bet. 2003/04:UU3, rskr. 2003/04:112).

Därutöver finns regeringens prioriteringar redovisade i skrivelsen Sveriges politik för global utveckling (skr. 2007/08:89), i regeringens Strategi för multilateralt utvecklingssamarbete och i Policy för ekonomisk tillväxt inom svenskt utvecklingssamarbete 2010–2014 (UF2010/6949/UP).

Övriga övergripande prioriteringar som regeringen driver är bl.a. makroekonomisk och finansiell stabilitet, ekonomisk tillväxt och hållbar utveckling samt institutionell effektivitet.

Regeringen har för den innevarande mandatperioden tre tematiska prioriteringar för utvecklingssamarbetet:

- miljö och klimat
- mänskliga rättigheter och demokrati
- jämställdhet.

Därtill prioriteras starkt resultatstyrning och biståndseffektivitet.

Regeringen anmäler sin avsikt att under 2010 fatta beslut om organisationsstrategier som ytterligare specificerar prioriteringar och fastställer mål för Sveriges samarbete med Världsbanken och Afrikanska utvecklingsbanken (AfDB).

De internationella finansiella institutionernas roll och den finansiella och ekonomiska krisen

Skrivelsen

De finansiella institutionerna har en stor betydelse för att främja ekonomisk tillväxt och global ekonomisk och finansiell stabilitet samt för att bekämpa fattigdom. Den finansiella och ekonomiska kris som bröt ut hösten 2008 medförde att den globala ekonomiska aktiviteten och världshandeln drabbades av de kraftigaste minskningarna sedan andra världskriget. Generellt sett har höginkomstländer drabbats både tidigt och hårt av krisens effekter. Medel- och låginkomstländer har generellt drabbats senare av krisens effekter och inte i lika hög omfattning som höginkomstländer. Detta har till stor del att göra med deras lägre grad av integration i den globala ekonomin. Många medel- och låginkomstländer har dock ändå påverkats kraftigt av den finansiella och ekonomiska krisen, och de har därtill ofta haft ett sämre utgångsläge. Samtidigt är flera medel- och låginkomstländer betydligt känsligare för ekonomiska fluktuationer, inte minst eftersom de i regel har små offentliga sektorer med begränsade sociala skyddssystem. Hårdast har krisen slagit mot de fattiga länder som redan drabbats av höga priser på energi och livsmedel.

Regeringens prioriteringar

- Regeringen anser att de internationella finansiella institutionerna spelar en grundläggande roll i det globala samarbetet. Detta har tydliggjorts i och med den finansiella och ekonomiska krisen. Institutionerna har generellt sett hanterat krisens stora utmaningar på ett gott sätt. De har visat prov på en betydande anpassningsförmåga inom ramen för sina respektive mandat.
- Anpassningsförmåga är en viktig egenskap i den föränderliga världsekonomin. Sverige har målmedvetet drivit, och driver fortsatt, att institutionerna ska ha tillräcklig kapacitet för att kunna hantera nya utmaningar. Det är samtidigt viktigt att verksamheten utvecklas med beaktande av komparativa fördelar och i enlighet med institutionernas mandat. Regeringen verkar för en tydlig rollfördelning institutionerna emellan för att främja ett effektivt utnyttjande av resurser.
- En stor del av den anpassning som de internationella finansiella institutionerna har gjort för att möta den finansiella och ekonomiska krisen har drivits av G20. Regeringen välkomnar resultatet av flera av de frågor G20 drivit, men understryker samtidigt att frågor som rör de internationella finansiella institutionerna ska diskuteras på ett substantiellt sätt och beslutas i institutionernas respektive styrorgan. Detta är viktigt ur ett representationsperspektiv, eftersom i princip alla världens länder, direkt eller indirekt, är representerade i institutionernas styrelser, vilket inte är fallet i G20.

- Insatserna i Island och Lettland är en viktig del av det arbete som institutionerna genomfört i vår region. Genom internationellt samarbete kan effekterna av den finansiella krisen i Sveriges närområde mildras och spridning av en finansiell kris i en stat till andra stater kan motverkas.

IMF:s övervakning av den globala ekonomin och enskilda länders ekonomiska politik

Skrivelsen

IMF:s övervakning av den globala ekonomin och enskilda medlemsländers ekonomiska politik är central för att främja den globala ekonomiska och finansiella stabiliteten. Verksamheten omfattar både det ekonomiska och det finansiella området, varvid sårbarheter identifieras och rekommendationer ges om ekonomisk politik.

IMF genomför regelbundet översyn av sin övervakning. Vid styrelsediskussionen om 2008 års översyn noterades att IMF:s övervakningsarbete hade förbättrats under de senaste åren, bl.a. med ett tydligare multilateralt perspektiv och ökat fokus på övervakningen av den finansiella sektorn.

I och med den finansiella och ekonomiska krisen framfördes kritik att IMF:s övervakning är otillräcklig och att särskilt övervakningen av den finansiella sektorn bör stärkas så att IMF:s förmåga och verktyg för att förebygga och förhindra finansiella kriser förbättras. Sedan dess har IMF, tillsammans med Financial Stability Board (FSB), utvecklat en metod (s.k. Early Warning Exercise) för att uppmärksamma systemrisker på global nivå på ett tidigt stadium. Metoden lyfter fram risker med låg sannolikhet att inträffa, men där kostnaderna skulle bli stora om så sker, och föreslår åtgärder för att undvika eller mildra dessa risker.

Även i dag förs en diskussion om hur IMF:s roll som övervakare av den finansiella sektorn ska kunna stärkas, bl.a. vad gäller övervakningen av finansiella flöden. I praktiken är IMF aktiv på området, men diskussioner förs om att utöka verksamheten och att formalisera arbetet genom en breddning av IMF:s formella mandat.

I september 2009 reviderade IMF sina prioriteringar för övervakningsarbetet så att övervakningen även omfattar de samordnade strategier som planeras för att dra tillbaka de extraordinära stimulansåtgärder som satts in under krisen. På begäran från G20 kommer IMF och Världsbanken också att göra en analys av G20-ländernas ekonomiska politik.

I skrivelsen lämnas också en redovisning av IMF:s övervakning av Sveriges ekonomi.

Regeringens prioriteringar

- Det är angeläget att IMF har en helhetssyn för att i god tid kunna upptäcka risker i det globala ekonomiska och finansiella systemet. Det är också viktigt att den bilaterala övervakningen håller hög kvalitet samtidigt som den anpassas till medlemsländernas specifika problem och sammanhang. Särskilt fokus bör läggas på att öka övervakningen av den finansiella sektorn och att bättre integrera denna i den övriga övervakningen. Även den regionala övervakningen behöver utvecklas för att man bättre ska kunna identifiera gränsöverskridande effekter.
- Regeringen verkar för ökad transparens och öppenhet inom IMF. Sverige driver exempelvis att det bör vara obligatoriskt att publicera alla landrapporter och att uppföljningen av IMF:s policyrekommendationer bör förbättras. Detta är viktigt för att IMF:s övervakning ska få större effekt.
- Regeringen har i huvudsak ställt sig bakom IMF:s bedömningar av den globala ekonomiska situationen, inklusive dess rekommendationer för olika regioner och länder.
- Regeringen delar också i många avseenden IMF:s syn på Sveriges ekonomi, särskilt vad gäller att bibehålla en strikt budgetdisciplin och att stärka den finansiella sektorn. Vad gäller utgiftstaket anser regeringen att det har fungerat väl. Regeringen delar IMF:s uppfattning att det kan förtydligas hur utgiftstaket bestäms. Frågan behandlas i Regeringskansliets pågående översyn av det finanspolitiska ramverket.

Motionen

Enligt vad som sägs i *motion 2009/10:Fi10 av Hans Linde (v) m.fl.* finns det ett behov av att IMF granskar USA:s ekonomi på samma sätt som institutionen granskar andra länders; ett tillkännagivande av denna innebörd begärs. Motionärerna anser att IMF:s och Världsbankens handlande i de tre fall som beskrivs i motionen – avseende Burkina Faso, Mali och Nicaragua – är tydliga exempel på hur de internationella institutionernas krav och agerande kringskar länders demokratiska handlingsutrymme, och på hur de internationella institutionerna i vissa fall till och med anser sig kunna överpröva demokratiskt fattade beslut. Motionärerna noterar att regeringen har ställt sig bakom IMF:s bedömningar och rekommendationer. De tolkar detta så att regeringen har godkänt IMF:s detaljreglering av syd (yrkande 5).

Finansutskottets ställningstagande

Övervakningen av medlemsländerna utförs på basis av den s.k. artikel IV-proceduren, som alla medlemsländer genom sitt medlemskap är underkastade. USA har granskats vid varje sådant övervakningstillfälle, och

rapporter om resultatet har publicerats. Härutöver finns granskningsformen Financial Sector Assessment; denna klassas som teknisk assistans och är därmed frivillig.

Som regeringen anför bör särskild fokus läggas på att öka övervakningen av den finansiella sektorn och att bättre integrera denna i den övriga övervakningen.

Utskottet anser – i likhet med regeringen – att det är angeläget med ökad transparens och öppenhet inom IMF. Mot den bakgrund ställer utskottet sig bakom att regeringen driver att det bör vara obligatoriskt att publicera alla landrapporter och att uppföljningen av IMF:s policyrekommendationer bör förbättras. Detta är viktigt för att IMF:s övervakning ska få större effekt.

Som framgår av skrivelsen har G20 beslutat om en uppföljning av hur de råd som ingår i IMF:s övervakningsrapport följs upp av den berörda medlemsstaten. Enligt vad utskottet har erfarit kommer IMF och Världsbanken – på begäran av G20 – även att göra en analys av särskilt G20-ländernas ekonomiska politik. Utskottet, som välkomnar dessa initiativ, avstyrker därmed motion 2009/10:Fi10 (v) yrkande 5.

Förändringar i institutionernas låneramverk

Skrivelsen

Under åren före den ekonomiska och finansiella krisen präglades det globala finansiella systemet av överskottslikviditet. Detta ledde, särskilt i medelinkomstländerna, till ett ifrågasättande av de internationella finansiella institutionernas mervärde. Den finansiella och ekonomiska krisen, och den därmed ökade efterfrågan på institutionernas resurser, innebär att diskussionen i stället har kommit att präglas av huruvida institutionerna har tillräckliga resurser.

För att motverka krisens negativa effekter i sina medlemsländer intog de multilaterala utvecklingsbankerna en kontracyklisk roll. Detta innebar att utlåningen ökade kraftigt och i flera fall översteg den långsiktigt hållbara utlåningsnivån. I vissa fall mer än fördubblades utlåningen under 2008 och 2009.

En stor del av utvecklingsbankernas utlåningsökning möjliggjordes genom tidigareläggning av redan planerade utbetalningar av gåvor och lån från fonderna. Helt nya resurser har hittills tillförts bankerna i betydligt mindre omfattning. Institutionerna har även genomfört förändringar i de interna regelverken som möjliggjort en effektivare användning av existerande kapital.

De internationella finansiella institutionernas låneramverk är uppdelade i koncessionell och icke-koncessionell utlåning.

Den *koncessionella utlåningen* är helt eller delvis finansierad av biståndsmedel och erbjuds huvudsakligen låginkomstländer. Sammanlagt tillhandahöll de internationella finansiella institutionerna koncessionella lån och bidrag om ca 18 miljarder US-dollar 2008 och ca 24 miljarder US-dollar 2009. I skrivelsen redovisas de åtgärder som vidtagits och planeras för att möta utmaningar av olika slag, särskilt effekterna av den internationella ekonomiska och finansiella krisen.

För att stödja de fattigaste länderna i krisen har Världsbankens koncessionella utlåningsfönster, Internationella utvecklingsfonden (Ida), etablerat ett låneinstrument för att tidigare lägga utbetalningar, gåvomedel och koncessionella lån. Instrumentet omfattar ca 2 miljarder US-dollar. Totalt ökade Ida sin utlåning till 14 miljarder US-dollar under 2009, vilket kan jämföras med 11,2 miljarder US-dollar under 2008.

Ett nytt ramverk för utlåning till låginkomstländer är s.k. PRGT (Poverty Reduction and Growth Trust). Ramverket har tre låneinstrument som skiljer på om det betalningsbalansproblem som motiverar lånet är kort-, medel- eller långsiktigt. I förhållande till tidigare låneramverk är lånevillkoren mer enhetliga mellan de olika låneinstrumenten. Tidigare erbjöds låntagarländer i större uträkning olika lånevillkor beroende på vilket instrument de begärde lån från, något som uppfattats som godtyckligt.

Den *icke-koncessionella* utlåningen sker på marknadsmässiga villkor och ges i regel till medel- och höginkomstländer. Även den icke-koncessionella utlåningen innebär att låntagarländerna får lägre räntor än de skulle ha fått på den privata marknaden. Sammanlagt tillhandahöll de internationella finansiella institutionerna icke-koncessionella lån och garantier om ca 100 miljarder US-dollar 2008 och ca 209 miljarder US-dollar 2009.

Regeringens prioriteringar

- Regeringen stödjer de internationella finansiella institutionernas agerande för att svara på sina medlemsländers kraftigt ökade behov till följd av krisen. Att institutionerna snabbt lyckades att tillhandahålla mer resurser är positivt.
- Regeringen anser att villkor för långivning behövs både för att garantera att resurserna används effektivt och för att låntagarländerna i regel behöver reformera sin ekonomiska politik. Samtidigt är det viktigt att villkoren för långivning inte är onödigt rigida och att de bygger på låntagarländernas prioriteringar. Villkoren bör vara flexibla och anpassas efter respektive lands situation, något som Sverige fört fram i institutionernas styrelsediskussioner. Det är därför angeläget att fördelarna med policyvillkor bevaras, samtidigt som det är motiverat att tillhandahålla resurser snabbt och flexibelt till länder som på förhand bedöms ha en god ekonomisk politik eller upplever stor nöd till följd av exceptionella omständigheter.

- Andra viktiga villkor för utlåningen är att institutionernas finansiella stabilitet bibehålls, att medlemsländer inte tillåts skuldsätta sig i sådan omfattning att de inte klarar av att betala tillbaka lånen och att hänsyn tas till låntagarländernas förmåga att använda resurserna effektivt (s.k. absorptionsförmåga).
- Regeringen anser att det har varit motiverat med de multilaterala utvecklingsbankernas expansion i den finansiella krisens spår. Det är dock viktigt att poängtera att tillfälligt ökade insatser bör avvecklas när behoven åter har normaliserats. Det är också viktigt att undvika påskyndade krisinitiativ som leder till otillräckligt förberedda eller dåligt motiverade projekt.
- Regeringen anser vidare att det är viktigt att ta hänsyn till den internationella institutionella arkitekturen så att institutionerna verkar inom ramen för sina respektive mandat. Inrättandet av överlappande krisinstrument främjar inte en effektiv användning av institutionernas resurser.

Motionen

I motion 2009/10:Fi10 av Hans Linde (v) m.fl. hävdas att det behövs en reform av den s.k. konditionaliteten, så att hänsyn tas till de demokratiska processerna i låntagarländerna samt till sociala och miljömässiga faktorer. De villkor och krav – främst de makroekonomiska – som ställs vid utlåning är ofta mycket långtgående och detaljerade, anser motionärerna. Detta får till följd att låntagarländernas politiska och ekonomiska handlingsutrymme kraftigt begränsas, och de demokratiska processerna i de låntagande länderna påverkas negativt. Eftersom lånen ofta löper över långa tidsperioder innebär detta också att bakbundenheten tenderar att bli långvarig. Motionärerna hävdar att ett flertal länder av denna anledning har valt att betala tillbaka sina lån i förtid (yrkande 1).

I motionen begärs det vidare att de finansiella institutionernas krav på privatisering och liberalisering avskaffas. I många fall har de inte resulterat i minskad fattigdom utan i stället slagit hårt just mot de fattiga. Det anförts att man i ett par fall har krävt att tillgången till vatten ska privatiseras. Motionärerna hänvisar till att de norska och brittiska regeringarna har beslutat att i fortsättningen inte knyta sitt utvecklingssamarbete till krav på privatisering och liberaliseringar (yrkande 2).

Härutöver anser motionärerna att Sveriges stöd till Världsbanken (Ida) inte längre ska vara kopplat till Världsbankens makroekonomiska policyvillkor för låntagarländerna. Motionärerna medger att en viss reformering av Världsbankens krav har skett, men de hänvisar samtidigt till en rapport från Eurodad (European Network on Debt & Development) enligt vilken antalet bindande krav på ekonomiska policyvillkor sammantaget har ökat som andel av det totala antalet krav som Världsbanken ställer. Motionärerna hänvisar till att Norge valt att dra tillbaka 25 % av sitt anslag till Ida (yrkande 3).

Motionärerna kräver vidare att Sverige driver frågan om att IMF:s låne-facilitet för fattigdomsbekämpning och tillväxt, PRGF, ska avvecklas. De åberopar en studie av IMF:s verksamhet i de fattigaste länderna som genom-förts av den f.d. brasilianske finansministern Pedro Malan. Enligt denne hade IMF:s tonvikt på budgetbalans gått ut över utvecklingen på sektors-nivå, t.ex. hälsovård och utbildning. Vidare hade IMF:s krav i många fall utgjort ett problem för fattigdomsbekämpning och tillväxt. I flera fall hade IMF:s och Världsbankens verksamhet motverkat varandra, och rekomen-dationen var att IMF avvecklar sina PRGF-lån till de fattigaste länderna och att IMF upphör med långsiktig utvecklingsfinansiering i allmänhet (yrkande 4).

Finansutskottets ställningstagande

Konditionalitet

Motionsyrkanden om konditionalitet, de villkor som IMF ställer vid långgiv-nig och skuldomstrukturerings, har behandlats vid flera tillfällen i riksdagen.

Vid finansutskottets behandling våren 2005 av regeringens första skri-velse i ämnet hänvisade utskottet till sitt betänkande Svensk strategi för ökad global finansiell stabilitet (bet. 2003/04:FiU16). Utskottet hade då konstaterat att Sveriges politik på området låg i linje med vad utskottet och regeringen tidigare hade anförts. Utskottet välkomnade att regeringen i IMF och Världsbanken hade betonat vikten av att utvecklingsländernas inflytande och ansvar över handlingsplaner och program i samband med skuldavskrivningar och fattigdomsbekämpning förstärks. Vidare hade utskot-tet välkomnat att regeringen även i detta sammanhang drev ståndpunkten att handlingsplanerna och programmen måste bli mer resultatorienterade och mer strategiskt anpassade till enskilda länders specifika situation. Enligt utskottets mening var detta steg i rätt riktning, men utskottet delade regeringens ståndpunkt att skuldomstruktureringsprocessen måste förbättras ytterligare.

Härefter har frågan bl.a. behandlats i riksdagen i utrikesutskottets betän-kande Frihet från förtryck – Sveriges demokratibistånd (bet. 2008/09:UU6, rskr. 2008/09:187). Utrikesutskottet noterade att konditionalitet varit en fråga på dagordningen vid ett uppföljningsmöte i Accra 2008 om Parisde-klarationen om biståndseffektivitet. Där hade deltagarna – däribland Världs-banken och IMF – fastslagit att karaktären på konditionalitet måste ändras så att den stöder ägarskap. Givarna skulle tillsammans med utvecklingslän-derna söka komma fram till en begränsad uppsättning ömsesidigt överens-komna villkor baserade på nationella utvecklingsstrategier. Gemensamma utvärderingar skulle göras av i vilken utsträckning man åstadkommer detta. Från och med nu ska givare och utvecklingsländer regelmässigt offentliggöra alla villkor som är kopplade till utbetalningar. Dessutom ska utvecklingsländer och givare samarbeta på internationell nivå för att se över, dokumentera och sprida god praxis vad gäller konditionalitet. Detta

ska ske så att man förstärker ländernas ägarskap och andra principer i Parisdeklarationen genom ökad tonvikt på harmoniserad, resultatbaserad konditionalitet. Utskottet framhöll att även befolkningen och parlamentarikerna i samarbetsländerna måste kunna ställa villkor. De ska kunna kontrollera vad biståndsmedlen används till och granska de resultat som uppnås. Utskottet ansåg att det var av vikt att Sverige fortsatt driver på för genomförande av Parisöverenskommelsen och slutdeklarationen från Accramötet.

Finansutskottet delar regeringens uppfattning, nämligen att villkor för långivning behövs både för att garantera att resurserna används effektivt och för att låntagarländerna i regel behöver reformera sin ekonomiska politik. Vidare instämmer utskottet i vikten av att villkoren för långivning inte är onödigt rigida och att de bygger på låntagarländernas prioriteringar. Sverige har i institutionerna framfört som sin ståndpunkt att villkoren bör vara flexibla och anpassas efter respektive lands situation. En sådan position torde, enligt utskottets mening, ligga i huvudsak i linje med motionärernas. Med det anförda avstyrker utskottet motion 2009/10:Fi10 (v) yrkande 1.

Krav på liberalisering och privatisering

Utrikesutskottet har i sitt betänkande Internationella frågor om hållbar utveckling och miljö (bet. 2008/09:UU16) behandlat likartade motionsförslag om krav på privatisering, t.ex. av vatten. Efter en redovisning av *Världsbankens* uppgifter när det gäller utformande av policyer och program som rör vatten konstaterade utskottet att utvecklingen går bort från detaljerade policybaserade krav, och i stället utgör samarbetsländernas egna fattigdomsstrategier utgångspunkt; ömsesidiga mål och tillhörande resultatbaserade villkor sätts i allt högre utsträckning upp, detta i enlighet med Parisdeklarationen om biståndseffektivitet och Accra Agenda for Action. Det framhölls vidare att antalet villkor hade minskat under de senaste tio åren. Såvitt gäller *IMF* redovisades det att villkoren i regel handlar om makroekonomisk stabilitet, växelkurs- och skattepolitik samt regelverk för finansmarknaden. Utskottet framhöll vikten av tydligt offentligt ansvar för vatten-, sanitets- och hygienfrågor. Full kostnadstäckning och kostnadseffektivitet inom vattensektorn är grundläggande – detta gäller oavsett om försörjningen sker i offentlig eller privat regi, fortsatte utskottet och hänvisade till att utskottet hade understrukt detta även under den föregående mandatperioden i betänkande 2005/06:UU17. Prissättningen på vatten får inte komma i konflikt med fattiga människors tillgång till vatten och sanitet, och därmed reducera möjligheterna att nå millenniemål 7 om att säkra en hållbar utveckling, vilket innefattar ett delmål om dricksvatten och sanitet. Motion 2009/10:Fi10 (v) yrkande 2 avstyrks därmed.

Sveriges stöd till Ida

Sverige har under de senaste åren i omgångar utökat sitt bidrag till Ida, bl.a. som en del av regeringens klimatsatsningar.

Enligt vad utskottet har inhämtat från Regeringskansliet är det av stor vikt att ha ömsesidigt överenskomna mål, eftersom detta är grunden för planering, genomförande och uppföljning av biståndsinsatserna. Utskottet finner mot bakgrund av det sagda att något uttalande av riksdagen inte behövs; motion 2009/10:Fi10 (v) yrkande 3 avstyrks därför.

Avskaffande av PRGF-lån

Utskottet konstaterar att frågan om PRGF-lån berördes i finansministerns svar på en fråga (fr. 2006/07:1020) av Hans Linde om reformering av IMF. Enligt finansministerns mening innehöll den s.k. Malanrapporten inte någon rekommendation om en avveckling av PRGF-lånen. Regeringen ansåg att dessa typer av lån – rätt använda – utgör effektiva verktyg för IMF för att hjälpa fattiga länder att uppnå ekonomisk stabilitet och stärka förutsättningarna för tillväxt. Det var inte regeringens uppfattning att det råder något motsatsförhållande mellan makroekonomisk stabilitet å ena sidan och utveckling och tillväxt å andra sidan. Slutligen betonade finansministern att Sverige även i fortsättningen i IMF:s styrelse skulle arbeta med konkreta förslag för att förbättra och effektivisera institutionernas verksamhet så att målen ska kunna uppnås.

Utskottet har ingen annan uppfattning än regeringen i denna fråga. Dock kan det – enligt utskottets mening – finnas skäl att regeringen särskilt informerar riksdagen om hur PRGF-lånen utvecklas. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motion 2009/10:Fi10 (v) yrkande 4.

Resursförstärkning av institutionerna

Skrivelsen

Som en följd av de ökade utlåningsvolymerna har de internationella finansiella institutionerna efterfrågat ytterligare resurser till såväl koncessionell som icke-koncessionell utlåning. Samtidigt har krisen inverkat negativt på möjligheten till bidrag från medlemsländerna.

Regeringens prioriteringar

- Det är av stor vikt för den globala ekonomin att de internationella finansiella institutionerna har kapaciteten att agera stabiliserande och bistå sina medlemsländer, inte minst de fattigaste medlemmarna, i en ekonomiskt samt miljömässigt och socialt hållbar utveckling. Sverige har under lång tid varit en stor finansiär av det multilaterala systemet. För att man ska kunna försäkra sig om att svenska skattemedel används effektivt och i överensstämmelse med svenska prioriteringar bör det också betonas att svenska bidrag är kopplade till graden av inflytande i institutionerna.

- I takt med att länders ekonomiska styrka och inflytande i IMF ökar följer ett ansvar att bidra med resurser. Regeringen verkar för att givarländerna, inklusive de nya biståndsgivarna bland medelinkomstländerna, tar sitt ansvar i institutionernas resursförstärkningar och vid finansieringen av institutionernas skuldavskrivningar. Regeringen stöder beslutet om en allmän kapitalhöjning i AsDB. Avgörande skäl var den roll den ekonomiska utvecklingen i Asien spelar för möjligheterna att uppnå millennieutvecklingsmålen, för en miljömässigt hållbar utveckling och för en global ekonomisk återhämtning.
- Regeringen anser att de kapitalöversyner som ska avslutas under 2010 för flera utvecklingsbanker bör bedömas enligt samma kriterier. Detta är viktigt både för att nå enhetlighet i bedömningen av resursbehov och för att ställa motsvarande krav på institutionerna. Regeringen har verkat för en samsyn inom EU om hur processen och kriterierna för kapitaltillskott ska se ut. Detta kräver noggranna analyser av bl.a. institutionernas långsiktiga resursbehov och hur de begränsade resurserna ska kunna användas så effektivt som möjligt. Volymökningar bör inte ske i en takt som innebär att bankernas kapacitet ansträngs alltför mycket. Dessutom har regeringen understrukit vikten av att bankerna fortsätter att arbeta inom sina respektive mandat för att undvika en ökad överlappning och ineffektiv arbetsfördelning institutionerna emellan.

Motionen

Enligt vad som anförs i *motion 2009/10:Fi10 av Hans Linde (v) m.fl.* krävs nya verktyg för att kunna bekämpa världsfattigdomen och klimatförändringarna på ett verkningsfullt sätt. Motionärerna hänvisar till den senaste tidens diskussioner om rekordbonusar i banksektorn, och de förordar att en internationell bonuskatt införs. Enligt deras mening borde Sverige utreda förutsättningarna för en sådan skatt (yrkande 9).

Finansutskottets ställningstagande

Utskottet noterar att det vid mötet med IMF:s och Världsbankens gemensamma utvecklingskommitté den 25 april 2010 beslutades om ett kapitaltillskott till Världsbanken, vilket är det första på omkring 20 år. En påfyllnad om totalt 86,2 miljarder US-dollar avses för IBRD och om 200 miljoner US-dollar för IFC. För IFC:s vidkommande övervägs ytterligare åtgärder för att stärka den finansiella kapaciteten, som att ge ut en hybridobligation till frivilliga ägarländer och att kvarhålla vinstmedel. Kapitaltillskotten är kopplade till den justering av inflytandet i Världsbanken som går ut på att bättre återspegla vissa utvecklingsländers ökade ekonomiska tyngd.

Utskottet konstaterar att riksdagen vid ett flertal tillfällen har behandlat förslag om att införa en global skatt på valutamarknaderna, s.k. Tobin-skatt, bl.a. i sitt yttrande till utrikesutskottet våren 2005 över regeringens

redovisning av verksamheten i de internationella finansiella institutionerna (yttr. 2004/05:FiU2y). Utskottet avstyrkte förslaget. Det nu aktuella förslaget om en internationell skatt synes emellertid i första hand ha till syfte att utöka de finansiella resurserna för fattigdomsbekämpning och klimatförändringar.

I Storbritannien har man infört en tidsbegränsad bonusskatt i banksektorn. De banker och institut som betalar ut en bonus på högre belopp än ca 290 000 kr får betala en extra skatt på 50 % på det överskjutande beloppet. Systemet avslutades i början av april 2010. Den beskattning av bonusar som hittills har införts har alltså skett på nationellt initiativ, och något internationellt initiativ i denna fråga har inte tagits. Vidare har även Frankrike beslutat om en tidsbegränsad bonusskatt genom en lag av den 9 mars 2010.

Internationellt har man kommit överens om att bonusar ska stävjas genom införande av regelverk. Sådana har också tagits fram av Finance Stability Board (FSB) och av EU, och de har implementerats av Finansinspektionen. Frågan om att beskatta bonusar har varit uppe i IMF i en preliminär rapport till G20, men det anses högst osäkert vilket stöd en sådan tanke har – speciellt då inga enskilda länder verkar driva denna fråga. Det kan tilläggas att både EU, EU-kommissionen och IMF förordar ett införande av stabilitetsavgifter, men sådana avses finansiera krishantering i den finansiella sektorn, inte andra internationella åtgärder. Det bör också noteras att inget land – möjligen med något undantag – förordar en skatt på internationella valutatransaktioner. Enligt vad utskottet har erfarit har såväl EU-kommissionen som IMF tagit en klar ställning emot ett sådant system.

I sitt svar på interpellation 2009/10:257 om bankernas bonussystem berörde statsrådet Mats Odell även diskussionen om en bonusskatt. Han konstaterade att regeringen inte hade tagit ställning till om en bonusskatt kan vara effektiv för att förhindra utbetalningar av bonusar som bidrar till osunt risktagande. Erfarenheter från andra länder är inte entydigt positiva, anförde han. Han sade sig för egen del vara skeptisk till systemet men framhöll att regeringen inte hade uteslutit någon sådan åtgärd.

Enligt vad finansutskottet har erfarit har frågan om en internationell bonusskatt inte diskuterats inom Finansdepartementet. Utskottet anser inte att det finns skäl för Sverige att ta initiativ till en sådan internationell bonusskatt. Med det anförda avstyrks motion 2009/10:Fi10 (v) yrkande 9.

Styrnings- och inflytandefrågor

Bakgrund

Röststyrkan i IMF och Världsbanken baseras till stor del på medlemslänternas kapitalandelar i institutionerna. Andelarna kallas kvotandelar i IMF och röstandelar i Världsbanken. Dessa är ursprungligen beräknade med

utgångspunkt i ländernas relativa styrka i världsekonomin. Den andra komponenten i medlemsländernas röststyrka är de s.k. basrösterna. Dessa fördelas lika mellan medlemsländerna i syfte att stärka små ekonomiers röststyrka. Flera av dessa länder är tillväxt- och utvecklingsländer.

Till följd av den kraftiga ekonomiska tillväxten i många länder, inte minst i tillväxtländer i Asien, återspeglar inte längre röstandelarna i IMF och Världsbanken respektive lands styrka i världsekonomin. Utöver detta har tidigare kapitalökningar i IMF och Världsbanken resulterat i att basrösternas andel av den totala röststyrkan minskat, något som har lett till ett minskat inflytande för små ekonomier.

Frågan om utvecklings- och tillväxtländernas inflytande i IMF och Världsbanksgruppen är sedan ett antal år föremål för reformprocesser, och vissa reformpaket har beslutats.

På förslag av regeringen godkände riksdagen hösten 2009 stadgeändringar som syftar till att öka tillväxt- och utvecklingsländernas inflytande i IMF och IBRD (prop. 2009/10:14, bet. 2009/10:FiU16, rskr. 2009/10:134).

Skrivelsen

IMF och de multilaterala utvecklingsbankerna är stora och komplexa organisationer med ett globalt ägarskap och verksamhet som spänner över breda områden. Detta innebär stora utmaningar för en effektiv styrning för såväl medlemsländerna som institutionernas respektive ledningar. Trots dessa utmaningar är IMF och utvecklingsbankerna relativt väl fungerande och effektiva institutioner.

Utvecklingsbankerna har också under de senare åren genomgått en positiv organisationsutveckling och stärkt sina system för resultatstyrning. I några fall, exempelvis AsDB, har institutionerna tagit fram långsiktiga strategier. I andra fall, såsom i Världsbanken, är en sådan på väg att tas fram. Ramverk för resultatstyrning med tydliga mål och indikatorer har också etablerats för utvecklingsbankernas koncessionella låneramverk.

En av de centrala frågorna i diskussionerna om IMF och utvecklingsbankernas styrning har handlat om medlemsländernas inflytande över institutionernas inriktning av verksamheten, och delvis också om balansen mellan olika grupper av länder och enskilda medlemsländers inflytande i institutionerna. Vid FN:s internationella konferens om utvecklingsfinansiering i Monterrey i Mexiko 2002 togs ett första beslut om att öka tillväxt- och utvecklingsländernas inflytande i IMF och Världsbanken. Eftersom dessa länder har större inflytande i de regionala utvecklingsbankerna pågår inte motsvarande diskussion där.

Regeringens prioriteringar

- Regeringen anser att det är viktigt att medlemsländernas inflytande och representation i de internationella finansiella institutionerna följer den världsekonomiska utvecklingen. Detta innebär att länder som har

vuxit kraftigt ekonomiskt också ska ha ökat inflytande, något som främst berör tillväxtländerna. Dessutom är det av grundläggande betydelse att institutionerna uppfattas som legitima av sina medlemmar. Det är därför viktigt att ha ett brett perspektiv på styrnings- och inflytandefrågor där man ser till helheten för att öka institutionernas legitimitet och effektivitet.

- En grundtanke i Sveriges politik för global utveckling är att fattiga människors perspektiv ska vara centralt inom utvecklingssamarbetet. Regeringen prioriterar därför frågan om stärkt inflytande för utvecklingsländerna i institutionerna, främst för Afrika söder om Sahara. Inom Världsbanken, där en metod för att beräkna röstandelarna diskuteras, är det även viktigt att också premiera länder som ger stora resursbidrag. Detta skapar incitament för länder att öka sina bidrag och därmed bidra till att säkra bankens resursbas och dess långsiktiga arbete med fattigdomsminskning.
- I diskussionen om representation och inflytande anser regeringen även att det är viktigt att bevaka Sveriges och våra respektive valkretsars inflytande i de internationella finansiella institutionerna. De stora resurser som Sverige och övriga valkretsmedlemmar gemensamt bidrar med till de aktuella institutionerna bör följas åt av ett adekvat inflytande, inte minst för att bibehålla inflytande över hur svenska skattemedel används. Om Sveriges inflytande i en viss institution minskar så mycket att det inte längre medger tillräcklig styrning av de svenska bidragen till institutionen är en möjlig konsekvens reducerade resursbidrag till institutionen i fråga.
- Regeringen anser att IMF:s och Världsbankens styrelser i huvudsak fungerar väl och att deras sammansättning reflekterar medlemsländerna på ett tillfredsställande sätt. Det är därför inte motiverat att minska antalet styrelseplatser i dessa institutioner, något vissa medlemsländer argumenterar för. En mindre styrelse skulle också innebära en reducerad representation, vilket inte är önskvärt.
- Regeringen prioriterar frågan om resultatstyrning i den svenska utvecklingspolitiken och driver den följaktligen i de multilaterala utvecklingsbankerna. Under 2007 och 2008 gjorde Sverige organisationsbedömningar av Världsbanken, AfDB och AsDB. I dessa bedömdes organisationernas interna och externa effektivitet samt deras relevans i förhållande till de biståndspolitiska målen. Bedömningarna synliggjorde en rad styrningsfrågor av vikt, bl.a. ett behov av ökad fältnärvaro, av stärkt resultatstyrning samt av förbättrad personalpolitik och effektivare styrelser. För att öka effektiviteten och ansvarsutkrävandet samt säkra att svenska skattemedel används på bästa sätt bör institutionerna ha utvecklade och väl fungerande uppföljningssystem med tydliga mål och mätbara indikatorer.
- Regeringen driver även i fortsättningen frågan om institutionell effektivitet, inbegripet korruptionsbekämpning, i samtliga aktuella institutioner.

Motionerna

I motion 2009/10:Fi9 av Urban Ahlin (s) m.fl. anförS att Sverige i Internationella valutafonden och Världsbanken bör verka för en reformering av val av ordförande. Det är också nödvändigt att reformera processen för tillsättningen av chefer för Världsbanken och IMF. I stället för att vara en sluten process som bygger på överenskommelser gjorda strax efter andra världskrigets slut, bör processen vara transparent, öppen och bygga på meriter i stället för landtillhörighet samt kunna vara öppen för kandidater från hela världen (yrkande 1).

Härutöver anförS att låg- och medelinkomstländernas inflytande i Internationella valutafonden och Världsbanken bör stärkas. Detta bör åstadkommas genom dels förändrade regler för kapitalandelar och röststyrka, dels ett utökat antal platser i organisationernas styrelser (yrkande 2).

I motion 2009/10:Fi10 av Hans Linde (v) m.fl. anförS att utvecklingsländerna i dag har ett begränsat inflytande i IMF och Världsbanken, vilket beror bl.a. på att dessa institutioner inte är uppbyggda utifrån ett demokratiskt perspektiv: en röst, ett land. De kritiserar den pågående reformeringen av röstfördelningen för att den primärt handlar om att röstfördelning ska utgå från medlemmarnas ekonomiska styrka i dag och i mindre utsträckning om att göra röstfördelningen mer demokratisk. Motionärerna föreslår i stället en reform som ska gå ut på att inte endast ekonomisk storlek beaktas utan även andra faktorer, såsom befolkningsstorlek. De anser att Sverige bör driva frågan i berörda institutioner (yrkande 6).

Vidare begär motionärerna att arbetet med att uppnå en jämn könsbalans i de internationella finansiella institutionerna prioriteras. De anför att drygt hälften av de anställda på Världsbanken var kvinnor 2009, men att de var representerade på endast 31,5 % av de ledande befattningarna på alla nivåer. Världsbankschefen har kungjort målsättningen att man före 2012 års utgång ska få till stånd en jämn könsfördelning på samtliga nivåer i banken. I IMF är andelen kvinnor 47 % av det totala antalet anställda, varav endast 16 % innehar chefsbefattningar. Det är en självklarhet att det finns en jämn könsbalans på alla nivåer i såväl Världsbanken som IMF, anser motionärerna. Statistiken visar att man visserligen har kommit en bit på väg, men resultaten är långt ifrån tillfredsställande och måste därför prioriteras. De kritiserar att regeringen i skrivelsen har underlåtit att redovisat sina faktiska insatser för jämställdhet inom IMF och Världsbanken, trots att regeringen sagt sig prioritera frågan (yrkande 7).

I samma motion framförs synpunkten att FN bör ges en ökad roll i arbetet med att möta den finansiella krisen och reformera de internationella finansiella institutionerna. Motionärerna hänvisar till att det i skrivelsen nämns att G20 fått ökat inflytande i och med den ekonomiska och finansiella krisen och därmed blivit en aktör i globala ekonomiska frågor och i arbetet med att reformera de internationella finansiella institutionerna. Detta är mycket problematiskt, sägs det, eftersom många länder – däri-

bland utvecklingsländer – utestängs. I stället borde FN ges en ökad roll i arbetet med att möta den finansiella krisen och reformera de finansiella institutionerna (yrkande 8).

Finansutskottets ställningstagande

Allmänt om insyn i och inflytande på IMF och Världsbanken

Utrikesutskottet har nyligen behandlat hithörande frågor i sitt betänkande Vissa frågor om globalisering m.m. (bet. 2009/10:UU13). Utskottet anförde bl.a. att Sverige verkar för att öka tillväxt- och utvecklingsländernas inflytande i Världsbanken. Riksdagsbeslutet hösten 2009 om godkännande av stadgeändringarna i IMF och IBRD är ett uttryck för detta. Det finns bland de internationella finansiella institutionernas medlemsländer en bred samsyn om att deras relativa styrka i världsekonomin bör återspeglas i deras inflytande. Vidare delade utskottet inte uppfattningen i en motion om att folkmängden borde vara en av de komponenter som påverkar röststyrkan i IMF och Världsbanken eftersom detta främst skulle gynna stora tillväxtländer. Utskottet instämde i regeringens uppfattning att länder i stället bör premieras för att deras ekonomier växer och uppmuntras att bidra till bankens fattigdomsminskande verksamhet. För att öka de fattigaste ländernas röststyrka var det enligt utskottet bättre att öka antalet basröster, en uppfattning Sverige även framgent bör driva. I sammanhanget borde understrykas vikten av kapacitetshöjande insatser för att stärka utvecklingsländernas deltagande i internationella beslutsprocesser. Härutöver instämde utskottet i regeringens uppfattning att samtidigt som utvecklingsländerna står i fokus bör inte de länder som bidrar stort till Världsbanken, exempelvis via Internationella utvecklingsfonden (Ida), förlora incitament att även fortsättningsvis göra så. Den nordisk-baltiska valkretsen, där Sverige ingår, är den femte största givaren till Ida, och den näst största givaren till Världsbankens s.k. trust funds, alltså de resurser som Världsbanken förfogar över utöver den ordinarie verksamheten inom Ida och IBRD. Det är angeläget att säkerställa att Sverige och den valkrets vi tillhör har inflytande över användningen i Världsbanken av de bidrag som finansieras via skattemedel. De berörda motionsförslagen avstyrktes.

Som har redovisats ovan beslutade den gemensamma kommittén vid mötet om ett kapitaltillskott till Världsbanken, med en koppling till justering av röststyrkan för medlemsländerna. Enligt beslutet ska låg- och medelinkomstländernas andel av rösterna inom *IBRD* öka med 3,13 procentenheter, vilket gör att de får 47,19 %. För höginkomstländerna ("utvecklade ekonomier") minskas således andelen till knappt 52,79 %. Av de enskilda länderna ökar Kinas röstandel mest, från ca 2,8 % till drygt 4,4 %; detta innebär att Kina kommer på tredje plats när det gäller röststyrka efter USA och Japan. Ökade röstandelar tillkommer även Brasilien och Mexiko.

Andelen för de fem nordiska länderna minskar från 3,03 % till 2,79 %. När det gäller *IFC* ökas röstmakten för låg- och medelinkomstländerna till 39,48 %, vilket innebär en ökning med 6,07 procentenheter.

Banken har också beslutat om en "efter-kris-strategi" med fokus på åtgärder som kan ge störst värde: 1) Satsa särskilt på fattiga och sårbara länder, speciellt afrikanska länder söder om Sahara. 2) Skapa tillväxtmöjligheter med speciellt fokus på jordbruk och infrastruktur. 3) Främja globala kollektiva åtgärder på olika frågor, alltifrån klimatförändring och handel till jordbruk, livsmedelssäkerhet, energi, vatten och hälsa. 4) Stärka ledningsfunktioner och åtgärderna mot korruption. 5) Ha beredskap för kriser.

Mot bakgrund av vad utskottet nu har redovisat saknas skäl för riksdagen att vidta någon åtgärd. Därför avstyrker utskottet motion 2009/10:Fi9 (s) yrkande 2 och motion 2009/10:Fi10 (v) yrkande 6.

Öppenhet i de internationella finansiella institutionernas verksamhet

Utrikesutskottet behandlade även denna fråga i sitt betänkande 2009/10:UU16. Utskottet framhöll bl.a. att regeringen enligt 2008 års bedömning anser att Världsbankens policy för informationsspridning och offentliggörande kan förbättras ytterligare. I sammanhanget redovisades att en ny policy för Världsbanken – *Access to Information Policy* – träder i kraft den 1 juli 2010. Den avses innebära en grundläggande förändring av bankens förhållningssätt i fråga om offentliggörande av information. I stället för att som i dag precisera vilken information som kan lämnas ut ska banken i framtiden lämna ut all information som inte finns angiven på en lista över undantag. Vidare ska mer information med anknytning till styrelsens verksamhet offentliggöras, och detta innan styrelsen går till beslut. Operationella policy- och strategidokument som tas fram efter offentliga samråd ska, när den nya policyn träder i kraft, i normalfallet göras allmänt tillgängliga samtidigt som de sänds ut till styrelsen. Bl.a. landstrategier som skickas ut till styrelsen inför beslut ska samtidigt också offentliggöras, detta under förutsättning av medgivande från berört land. Utrikesutskottet ansåg att Världsbankens nätverk för parlamentariker, PNoWB (Parliamentary Network on the World Bank) kan ha en roll i uppföljningen av bankens nya informationspolicy och på så vis bidra till att främja ökad öppenhet i Världsbankens agerande. Utskottet noterade att även IMF beslutat om en ny policy, *Transparency Policy*, vilken avsågs träda i kraft den 17 mars 2010. Exempelvis ska dokument med anknytning till IMF-styrelsens arbete respektive styrelsens protokoll öppnas för insyn på ett tidigare stadium än vad som hittills varit fallet och fondens webbplats förbättras. Utskottet avstyrkte det berörda motionsförslaget.

Val av ordförande och tillsättning av chefstjänster

Utrikesutskottet behandlade frågor om ordförandeval m.m. i sitt betänkande Vissa frågor om globalisering m.m. (bet. 2009/10:UU13). Utskottet hade inhämtat att den första reformfasen i Världsbanken inneburit att

posten som ordförande i Världsbanken ska tillsättas genom en meritbaserad process och vara öppen för sökande från alla medlemsländer. Utskottet konstaterade att detta låg i linje med motionsförslag. Vidare ska utvecklingsländernas inflytande i den operationella verksamheten stärkas genom bl.a. ökad mångfald i rekryteringen. Utskottet välkomnade att Sverige liksom den nordisk-baltiska valkretsen i IMF respektive Världsbanken verkar för att ordförandeposterna i respektive institution ska tillsättas i en tydlig och transparent urvalsprocess baserad på kandidaternas meriter och lämplighet. Enligt regeringens bedömning hade steg i denna riktning tagits i samband med tillsättningen av nya chefer i IMF och Världsbanken 2007. Utrikesutskottet avstyrkte berörda motionsförslag mot bakgrund av sina i betänkandet redovisade överväganden.

Vid IMF:s vårmöte 2010 beslutades att ledningen för IMF ska utses genom en "öppen, meritbaserad och transparent process".

Finansutskottet har ingen annan uppfattning än utrikesutskottet i denna fråga och avstyrker därmed motion 2009/10:Fi9 (s) yrkande 1.

Jämställdhet

Även jämställdhets- och genusfrågor inom institutionerna behandlades av utrikesutskottet i dess betänkande 2009/10:UU13. Utskottet hänvisade till att chefen för Världsbanken Robert Zoellick i mars 2009 hade tillkännaggett som mål att före utgången av 2012 få till stånd en jämn könsfördelning (gender parity) på alla nivåer i bankens ledning. Utskottet omtalade att banken arbetar aktivt med att identifiera interna kvinnliga chefskandidater och med att externrekrytera kvinnor till ledande befattningar. I början av 2010 ingår i Världsbankens högsta ledning 25 män och 15 kvinnor (37,5 %). IMF antog 2003 en strategi för mångfald i verksamheten, The Role of Diversity in the Fund's Human Resource Strategy. Varje år publiceras på IMF:s webbplats en mångfaldsrapport, Diversity Report, med uppgifter om bl.a. könsfördelning bland fondens anställda. Kvinnor innehade 16 % av de ledande befattningarna i IMF 2008, medan andelen kvinnor bland samtliga IMF-anställda uppgick till 47 %. Mot bakgrund av utskottets överväganden avstyrktes förslagen i berörda motioner.

Finansutskottet finner, mot bakgrund av att det pågår arbete inom institutionerna för att öka jämställdheten avseende chefsbefattningarna, inte att frågan om jämställdhet i institutionerna bör föranleda någon åtgärd från riksdagens sida och avstyrker därför motion 2009/10:Fi10 (v) yrkande 7.

FN:s roll

Utrikesutskottet har våren 2010 behandlat motionsförslag om förhållandet mellan G20-gruppen och de internationella finansiella institutionerna (bet. 2009/10:UU13). Utskottet anförde att en utveckling där G20 tar över delar av IMF:s och Världsbankens roller och ansvar är olycklig. Beslut som rör IMF och Världsbanken bör fattas inom respektive institutions styrorgan där samtliga medlemsländer är representerade, vilket inte är fallet i G20.

Om beslut i stället skulle fattas inom FN skulle detta riskera att undergräva IMF:s och Världsbankens handlingskraft, mandat och finansiering. Utskottet förordade ett ökat samarbete mellan FN, IMF och Världsbanken eftersom detta kan ge effektivitetsvinster. Mot bakgrund av utskottets överväganden avstyrktes berörda motionsförslag. Riksdagen följde utskottet.

Som har framgått har riksdagen helt nyligen behandlat ett förslag som är närbesläktat med förslaget i motion 2009/10:Fi10 (v) yrkande 8. Det finns, menar utskottet, inte skäl att ändra riksdagens beslut, och utskottet avstyrker därför motionen.

Miljö och klimat

Skrivelsen

De internationella finansiella institutionernas utlåning har en möjlighet att påverka inte bara den ekonomiska och sociala utvecklingen i låntagarländerna, utan också den lokala miljön och gemensamma nyttigheter såsom luft, vatten, skogar och det globala klimatet. Ett utarmat ekosystem och en otillräcklig anpassning till klimatförändringarna undergräver möjligheterna att uppnå FN:s millennieutvecklingsmål att halvera fattigdomen till 2015. Därför måste utvecklingsbankerna ta stor hänsyn till utlåningens miljö- och klimatpåverkan. Utlåning till investeringar i infrastruktur inom framför allt transport- och energisektorerna är grundläggande för ekonomisk utveckling och fattigdomsbekämpning. Investeringar inom dessa sektorer, framför allt när det gäller energiproduktion, innebär ofta svåra avvägningar mellan utvecklingseffekter och miljö- och klimateffekter på såväl kort som lång sikt.

I och med den ökade internationella uppmärksamheten av klimatförändringarna har möjligheterna till storskalig omställning till lägre koldioxidintensitet i samband med bankernas energiinvesteringar lyfts fram. Samtidigt har utvecklingsbankernas finansiering av exempelvis utvinning av fossila bränslen och energiproduktion som är beroende av kol, olja eller gas ifrågasatts från ett miljöperspektiv. Detta har gett upphov till långa och ibland uppslitande diskussioner i utvecklingsbankernas styrelser om energisektorns betydelse för tillväxt och hållbar utveckling.

Under de senaste åren har hållbar utveckling fått allt större fokus inom utvecklingsbankernas ordinarie verksamhet. Till exempel har flera av institutionernas miljö- och klimatriktninjer reviderats. Världsbanken antog hösten 2008 ett nytt s.k. strategiskt ramverk för hanteringen av de utvecklingsutmaningar som följer av klimatförändringarna. Under 2009 har ett arbete pågått för att ta fram en ny strategi för energisektorn som slår fast bankens huvudsakliga mandat, dvs. att motverka fattigdom och bidra till ekonomisk utveckling, samt tydliggör behovet av att den ekonomiska utvecklingen också är miljö- och klimatmässigt hållbar. En viktig fråga i

diskussionerna om strategin är framtagandet av tydliga kriterier som anger i vilka fall som banken kan finansiera investeringar i energisektorn. Strategin beräknas bli antagen i mitten av 2010.

I de regionala utvecklingsbankerna står miljö- och klimatfrågorna också högt på dagordningen. I AsDB antogs 2008 en långsiktig strategi för bankens arbete fram till 2020 enligt vilken en miljömässigt hållbar utveckling anges som en av bankens tre huvudsakliga målsättningar. Under 2009 antogs också en ny energistrategi som uppdaterade riktlinjerna på detta område. Strategin slår fast nödvändigheten av kraftiga investeringar för att öka tillgången till energi för att kunna uppnå millennieutvecklingsmålen. Strategin innebär också att banken höjer sin ambition för att finansiera investeringar i förnybar energi, att använda den bästa möjliga tekniken för investeringar i ickeförnybar energiproduktion samt att bistå låntagarlänarna med finansiering och kunskap för en miljö- och klimatomfattande hållbar utveckling. I EBRD, som också antagit nya riktlinjer, har det slagits fast att banken ska beakta miljöaspekten i alla insatser och att strategiska mål ska sättas för att främja projekt med högt mervärde för miljön och insatser som bekämpar klimatförändringar. Vidare ska banken söka tillämpa EU:s miljöstandarder och bidra till genomförande av EU-strategier på området.

EBRD förvaltar stödfonder för två viktiga klimat- och miljöinstrument, vilka initierats av Sverige. Båda är partnerskap mellan EBRD, andra internationella organisationer, EU-kommissionen och bilaterala givare. Eastern Europe Energy Efficiency and Environment Partnership, i vilket även Världsbanken är partner, syftar till att stödja energieffektiviseringsprojekt i Östeuropa. Northern Dimension Environmental Partnership har som mål att minska miljöutsläppen i Ryssland och Vitryssland, framför allt de med gränsöverskridande effekt på Östersjön.

Den globala miljöfonden, GEF, som förvaltas av Världsbanken, finansierar utvecklingsbankernas merkostnad för insatser som främjar global miljönytta under ett antal internationella miljökonventioner. Inom ramen för Världsbankens klimatfonder har också ett samarbete inletts mellan utvecklingsbankerna.

Inför klimatmötet i Köpenhamn tydliggjorde de internationella finansiella institutionerna att de står beredda att ta på sig en viktig roll i den framtida arkitekturen för klimatfinansiering. Världsbankens framtida arbete mot klimatförändringar beror inte enbart på vad som kommer att beslutas vid framtida klimatmöten utan är även direkt kopplat till den pågående reformeringen av banken och den kapitalhöjning som eventuellt kommer att genomföras.

Regeringens prioriteringar

- Miljö och klimat utgör en av regeringens tre tematiska prioriteringar för utvecklingssamarbetet under mandatperioden. Det kommer också att vara den tematiska inriktningen för regeringens resultatskrivelse om utvecklingssamarbetet som ska överlämnas till riksdagen under 2010.
- Regeringen anser att klimat- och miljöhänsyn ska integreras i allt utvecklingssamarbete och i ländernas egna utvecklingsplaner.
- Utvecklingsbankerna, särskilt Världsbanken, har en central roll som finansiell kanal i detta arbete, bl.a. genom att klimatsäkra de projekt institutionerna investerar i. Det behövs betydande resurser för att stödja de länder som drabbas av klimatförändringar att stärka sin anpassningsförmåga och motståndskraft mot t.ex. naturkatastrofer. Utvecklingsbankerna har också en nyckelroll för att hjälpa länder att minimera utsläppen av ämnen som bidrar till klimatförändringarna.
- För att FN:s millennieutvecklingsmål ska kunna uppnås bedömer regeringen att det är nödvändigt med mycket stora investeringar i energisektorn i de fattigaste länderna. Det är i detta sammanhang viktigt att Sverige och andra biståndsgivare samarbetar såväl multilateralt som direkt med mottagarländerna, för att bidra till att den mest miljövänliga tekniken används. Sverige ska även verka för att utvecklingsbankerna ökar andelen investeringar i icke-fossilbaserad teknik som andel av institutionernas totala utlåning inom energisektorn.
- Regeringen anser att det är viktigt att utvecklingsbankerna, och då särskilt Världsbanken, spelar en viktig roll i den framtida arkitekturen för klimatfinansiering. Det är också viktigt att banken även fortsättningsvis stöder utvecklingsländernas arbete med att integrera miljö- och klimatfrågorna i de nationella strategierna för utveckling och fattigdomsbekämpning.

Motionerna

I motion 2009/10:Fi9 av Urban Ahlin (s) m.fl. begärs att Sverige ska vara pådrivande för att Världsbanken ska ta en aktiv del i klimatomställningen. Motionärerna hänvisar till den kritik som riktats mot Världsbanken för dess stora utlåning till kolkraftverk. De hänvisar till en rapport från amerikanska Bank Information Center (BIC), enligt vilken Världsbankens finansiering av förnybar energi från 2007 till 2008 ökade med 11 % samtidigt som dess finansiering av kolkraft ökade med 642 % (yrkande 3).

I motion 2009/10:FiU19 av Hans Linde m.fl. krävs att de s.k. klimatfonderna bör skötas av FN mot bakgrund av utvecklingsländernas begränsade inflytande i Världsbanken. Motionärerna hävdar att det från många håll har framförts skarp kritik av Världsbankens utlåning till framställning av energi som inte är förnybar. Den främsta invändningen mot den nuvarande

ordningen är att utvecklingsländerna, som är mest sårbara och utsatta för klimatförändringarna, har ett mycket begränsat inflytande i Världsbankens beslutsrum (yrkande 10).

I motionen begär man också en skyndsam avveckling av de nuvarande kraven på lån till investeringar i icke förnybara energikällor. Utlåningen till förnybara energislag ökade visserligen med 10 % 2008, men samtidigt ökade utlåningen till icke förnybara energislag med 60 % för hela Världsbanksgruppen, anför motionärerna. En utfasning av de berörda lånen anses nödvändig för att möta den alltmer akuta klimatförändringssituationen (yrkande 11).

Finansutskottets ställningstagande

Finansutskottet konstaterar att frågan om Världsbankens roll när det gäller satsning på förnybar energi har behandlats i riksdagen vid ett flertal tillfällen.

Utrikesutskottet behandlade internationella frågor om hållbar utveckling och miljö i mars 2010 i betänkandet Vissa frågor om globalisering m.m. (bet. 2009/10:UU13). Utskottet påminde bl.a. om att miljö och klimat utgör en av Sveriges tre tematiska prioriteringar för mandatperioden. Även de övriga tematiska prioriteringarna – demokrati och mänskliga rättigheter respektive främjande av jämställdhet och kvinnors roll i utvecklingen – har viktiga kopplingar till och bäring på arbete med miljö och klimat. Genom utvecklingssamarbetet kan Sverige bl.a. bidra till långsiktiga insatser för anpassning till klimatförändringar i de fattigaste länderna, men också till utvecklingsländernas åtgärder för att begränsa halten av växthusgaser. Vidare nämnde utskottet att den skrivelse om biståndets resultat som regeringen avser att avlämna våren 2010 ska fokuseras på miljö och klimat.

Vidare besvarade statsrådet Gunilla Carlsson (m) en interpellation av Anders Ygeman (s) den 30 april 2010 om Världsbankens lån till energiproduktion i Sydafrika. Statsrådet konstaterade att lånet uppgår till 3,75 miljarder US-dollar varav 3 miljarder US-dollar avser investering i kolkraftverket Medupi och drygt 700 miljoner US-dollar investeringar i förnybar energi och energieffektivisering. Ytterligare stöd till den förnybara delen av projektet planeras från Clean Technology Fund, till vilken Sverige bidrar med finansiering. Lånet syftar till att säkra Sydafrikas energiförsörjning och bidra till övriga södra Afrikas energibehov samt till att främja utvecklingen av en långsiktigt klimatvänlig ekonomi. Sydafrika och Världsbanken anser att nyttjandet av kolkraft i detta läge är det enda rimliga och ekonomiskt hållbara alternativet för att stärka energitillförseln inom den närmaste framtiden. Hon tillade att den binationella kommissionen för Sydafrika och Sverige i mars 2010 beslutat att tillsätta en arbetsgrupp med uppdrag att fördjupa samarbetet inom energieffektivisering och förnybar energi.

Finansutskottet delar den grundläggande uppfattning som förs fram i motionsförslagen. Samtidigt vill utskottet betona vikten av att det mottagande landets uppfattning och egna förutsättningar bör ges ett visst genomslag i de finansiella institutionernas beslut om lån och annat stöd. Som framgår av skrivelsen anser regeringen att klimat- och miljöhänsyn ska integreras i allt utvecklingssamarbete och i ländernas egna utvecklingsplaner. Utskottet konstaterar vidare att – när det gäller viktiga framtida frågor i institutionerna – utvecklingsbankernas arbete på klimat- och miljöområdet är högt prioriterat och kommer att följas upp, bl.a. inom ramen för årets resultatskrivelse till riksdagen. För sin del anser finansutskottet att Sverige har ett särskilt ansvar för att driva på en sådan uppföljning och också agera för att förnybar energiproduktion främjas genom institutionernas verksamhet.

Med hänvisning till vad utskottet nu har anfört föreslås att utrikesutskottet avstyrker förslagen i motion 2009/10:Fi9 (s) yrkande 3 och motion 2009/10:FiU10 (v) yrkandena 10 och 11.

Viktiga framtida frågor i institutionerna

Skrivelsen

Den finansiella och ekonomiska krisen har på nytt satt fokus på de internationella finansiella institutionerna som viktiga aktörer i det gemensamma arbetet för att främja ekonomisk och finansiell stabilitet samt en hållbar och rättvis global utveckling. Betydelsen av multilateralt samarbete för att möta de globala utmaningarna har ökat och diskussioner pågår om institutionernas framtida roller, styrning och långsiktiga verksamhetsinriktning.

Som svar på den finansiella och ekonomiska krisen har institutionerna kraftigt ökat sin utlåning. Efterfrågan på resurser via de internationella finansiella institutionerna väntas kvarstå på en hög nivå under de närmaste åren. En viktig uppgift framöver blir att bedöma institutionernas resursförstärkningsbehov. För IMF handlar det både om institutionens framtida roll och huruvida den höga efterfrågan kommer att bestå. Det finns exempelvis förslag, som ska diskuteras framöver, om att IMF ska utöka sin försäkringsroll för att minska medlemsländernas behov av reservuppbyggnader för att reducera de globala obalanserna. För utvecklingsbankerna handlar det om att bedöma behoven både på kort och medellång sikt och om villigheten hos medlemsländerna att bistå med resursförstärkningar i form av kapitalhöjningar och bistånd.

Den ökade utlåning som sker till följd av krisen innebär en risk för att nya ohållbara skuldnivåer uppstår i många länder. De internationella finansiella institutionerna har i detta avseende en viktig roll för att bevaka och förbättra låntagarländernas skuldhanteringsförmåga.

Utöver de krisrelaterade insatserna har utvecklingsbankernas roll som finansiella kanaler inom klimat- och miljöområdet ökat. För dessa globala utmaningar krävs både långsiktighet och stora investeringar. Världsbanken har uppmanats av G20 att ta ledningen i arbetet att tillsammans med övriga regionala utvecklingsbanker verka för miljöfrämjande och matsäkerhet samt att bekämpa klimatförändringar.

För att de internationella finansiella institutionerna ska kunna möta dessa utmaningar krävs det att institutionerna har förtroende bland sina medlemsländer och att institutionerna präglas av både handlingskraft och flexibilitet. De pågående styrningsreformerna i IMF och Världsbanken syftar till att stärka utvecklingsländernas inflytande i beslutsprocesserna, öka transparensen och höja effektiviteten.

Stärkt resultatstyrning och ökad effektivitet kommer även framöver att vara centrala frågor i de internationella finansiella institutionerna.

Regeringens prioriteringar

- Sveriges politik bör präglas av en helhetssyn på det globala systemet och de olika institutionernas arbete. Institutionernas komparativa fördelar och mandat, bedömningen av utvecklingsbankernas kapitalbehov och de pågående styrnings- och inflytandereformerna är grundläggande komponenter som hänger ihop och därmed bör avgöras samlat.
- Etableringen av en genomgripande resultatstyrningskultur i de internationella finansiella institutionerna kommer även fortsättningsvis att vara en högt prioriterad fråga. Utvecklingsbankernas arbete på klimat- och miljöområdet är högt prioriterat och kommer att följas upp, bl.a. inom ramen för årets resultatskrivelse till riksdagen.
- Som ett resultat av den kraftigt ökade utlåningen, som också förväntas bestå några år framöver, är det viktigt för regeringen att se till att utlåningen inte bara sker ansvarsfullt utan också att de internationella finansiella institutionerna spelar en aktiv roll för att förbättra skuldsituationen och skuldhanteringsförmågan i låntagarländerna, framför allt i låginkomstländerna.
- Regeringen anser att det är viktigt att se till att nya ohållbara skuldnivåer undviks.
- De pågående styrnings- och inflytandereformerna i IMF och Världsbanken har en stor betydelse för att säkra institutionernas legitimitet och handlingskraft. Ännu är inte alla analyser gjorda om de bästa sätten att uppnå detta, men regeringens avsikt är att stödja reformer som säkrar att institutionerna även i fortsättningen ska kunna spela en grundläggande roll i den internationella finansiella arkitekturen och stödja hållbar ekonomisk utveckling samt fattigdomsbekämpning.

Finansutskottets bedömning

De internationella finansiella institutionerna står inför utmaningar som det är viktigt att möta med en långsiktig politik. Finansutskottet anser att regeringen har gjort väl avvägda prioriteringar för hur Sverige, i samspel med det internationella samfundet, bör agera för att kunna säkra att institutionerna ska kunna vara viktiga aktörer i det gemensamma arbetet för att främja ekonomisk och finansiell stabilitet samt en hållbar och rättvis global utveckling. Finansutskottet vill för sin del peka på att regeringen lyfter fram betydelsen av att det etableras en genomgripande resultatstyrningskultur inom institutionerna.

Stockholm den 6 maj 2010

På finansutskottets vägnar

Stefan Attefall

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Stefan Attefall (kd), Bertil Kjellberg (m), Anna Lilliehöök (m), Sonia Karlsson (s), Lars Elinderson (m), Roger Tiefensee (c), Monica Green (s), Nina Lundström (fp), Hans Hoff (s), Peder Wachtmeister (m), Göran Pettersson (m), Ulla Andersson (v), Tommy Ternemar (s), Emma Henriksson (kd), Jörgen Hellman (s), Christina Zedell (s) och Mats Pertoft (mp).

Avvikande meningar

1. Avvikande mening (s)

Sonia Karlsson (s), Monica Green (s), Hans Hoff (s), Tommy Terne-mar (s), Jörgen Hellman (s) och Christina Zedell (s) anför:

Inledning

Vi anser att det är av största vikt med en reformering av de globala finansiella institutionerna. Inte minst turbulensen på de finansiella marknaderna och den efterföljande finanskrisen visar på behovet av stabila finansiella institutioner.

Länge riktades berättigad kritik mot IMF och Världsbanken för deras nyliberala hållning till länders reformeringsbehov. Delvis har detta förändrats. I Världsbankens program tas i dag större hänsyn till de fattiga ländernas egna prioriteringar när det gäller en effektiv fattigdomsbekämpning. Men enligt vår uppfattning brottas IMF och Världsbanken fortfarande med stora problem.

Ett problem är om utvecklingen fortsätter mot att G20 tar över delar av det ansvar och den betydelse som de internationella finansiella institutionerna har, i vilka betydligt fler av världens länder finns representerade. I sammanhanget vill vi också framhålla vikten av att kopplingen mellan IMF, Världsbanken och FN-systemet stärks. Enligt vår mening bör FN kunna fatta beslut som även de finansiella organisationerna måste rätta sig efter. En idé att diskutera vore en omvandling av Ekonomiska och sociala rådet (Ecosoc) till ett handlingskraftigt råd för mänsklig utveckling.

Styrnings- och inflytandefrågor

Det är viktigt att betona att IMF och Världsbanken är självständiga institutioner som bygger på medlemsländernas kapitalinsatser. Även i fortsättningen kommer ländernas medlemskap och kapitalinsats sannolikt att vara stommen i de finansiella organisationerna. Makten i organisationerna speglar emellertid inte de nuvarande ekonomiska förhållandena i världen. Vi anser att *låg- och medelinkomstländernas inflytande* i IMF och Världsbanken bör stärkas. Detta bör genomföras dels genom förändrade regler för kapitalandelar och röststyrka, dels genom ett utökat antal platser i organisationernas styrelser.

Vidare anser vi det angeläget att Sverige i IMF och Världsbanken verkar för en *reformering av valet av ordförande*. Det är också nödvändigt att reformera processen för tillsättningen av chefer för Världsbanken och IMF. I stället för att vara en sluten process som bygger på överenskommelser gjorda strax efter andra världskrigets slut, bör processen vara transparent och öppen, och den bör bygga på meriter i stället för landtillhörighet och vara öppen för kandidater från hela världen.

Miljö och klimat

Enligt vår uppfattning har Världsbanken med rätta kritiserats för sin stora utlåning till kolkraftverk. I en rapport från amerikanska Bank Information Center (BIC) visas att Världsbankens finansiering av förnybar energi ökade med 11 % från 2007 till 2008. Under samma period ökade bankens finansieringar av kolkraft med 642 %. Vi anser mot denna bakgrund att Sverige ska vara en pådrivande kraft – i Världsbanken och även i andra sammanhang – så att bl.a. Världsbanken tar en aktiv del i klimatomställningen.

Sammanfattning

Mot bakgrund av vad vi sagt i det föregående tillstyrker vi motion 2009/10: Fi9 (s); motion 2009/10:Fi10 (v) avstyrks.

2. Avvikande mening (v)

Ulla Andersson (v) anför:

Inledning

Jag konstaterar att regeringen inte har lagt fram någon skrivelse sedan 2005, trots att riksdagen fattat beslut om att en sådan rapportering ska göras med regelbundna intervall. Att det dröjt fem år mellan skrivelserna kan knappast motsvara riksdagens intentioner med uttalandet.

När det så gäller frågan om de internationella finansiella institutionerna är det enligt min mening av största vikt med en reformering av dessa institutioner. Det framgår inte minst av turbulensen på de finansiella marknaderna och den efterföljande finanskrisen.

IMF:s övervakning av den globala ekonomin och enskilda länders ekonomiska politik

I skrivelsen redogörs för IMF:s övervakning av den globala ekonomin och enskilda länders ekonomiska politik. Det framförs bl.a. att regeringen ställt sig bakom de bedömningar och rekommendationer som IMF gjort och givit till olika regioner och länder. Vad detta i praktiken betyder är att regeringen godkänt den detaljreglering av syd som IMF ägnar sig åt, t.ex. då man kräver privatiseringar och avregleringar som en del av strukturåtgärder. Jag motsätter mig regeringens agerande.

När det gäller IMF:s övervakning av enskilda länders politik anser jag att USA måste utsättas för samma granskning som andra länder.

Förändringar i institutionernas ramverk

Sverige har ett stort ansvar att i IMF och Världsbanken driva fram en utveckling där institutionernas arbete utgår från varje lands egna förutsättningar, de demokratiska processerna i syd och kampen mot fattigdomen.

Institutionerna måste också öppnas för insyn och dialog med långgivare, låntagare och ideella organisationer. Miljöfrågor, millenniemålen, fördelningsfrågor och jämställdhet mellan kvinnor och män måste få mycket större uppmärksamhet. Jag finner det samtidigt oacceptabelt att globala lånemedel används för ändamål där man inte tar hänsyn till sociala och ekologiska faktorer.

Som regeringen anför bör de villkor som ställs vid långgivning inte vara ”onödigt rigida”, och de bör bygga på låntagarländernas prioriteringar. Jag anser att detta i grunden är ett bra förhållningssätt. Icke desto mindre har vissa länder, bl.a. Burkina Faso, Mali och Nicaragua, utsatts för mycket strikta låneregler. Detta är tydliga exempel på hur de internationella institutionernas krav och agerande kringskär länders demokratiska handlingsutrymme, och på att de internationella institutionerna i vissa fall till och med anser sig kunna överpröva demokratiskt fattade beslut.

Länge riktades berättigad kritik mot IMF och Världsbanken för deras nyliberala hållning till länders reformeringsbehov. Numera tas emellertid större hänsyn till de fattiga ländernas egna prioriteringar när det gäller en effektiv fattigdomsbekämpning. Men enligt min mening återstår fortfarande stora problem.

Den främsta kritiken som brukar framföras gäller den s.k. *konditionaliteten*, de villkor som ställs vid utlåning. Ofta är de makroekonomiska kraven mycket långtgående och detaljerade, vilket får till följd att låntagarländernas politiska och ekonomiska handlingsutrymme kraftigt begränsas. Då lånen ofta löper över långa tidsperioder innebär det också en bakbundenhet, som därtill tenderar att bli långvarig. Ett resultat av detta har blivit att ett flertal länder valt att betala tillbaka sina lån i förtid.

Dessa krav medför att de demokratiska processerna i låntagande länder påverkas negativt. Jag anser att konditionaliteten måste reformeras, så att hänsyn tas till de demokratiska processerna i låntagarländerna och till sociala och miljömässiga faktorer.

Bland villkoren finns också *krav på privatiseringar och handelsliberaliseringar*. Sådana krav har i många fall inte resulterat i att fattigdomen minskat utan har i stället slagit hårt just mot de fattiga. I ett par fall har man även krävt att tillgången till vatten ska privatiseras, bl.a. i Uganda.

Att så få krav på privatisering av vatten ställs beror på att man redan lyckats genomdriva den typen av reformer i ett stort antal fattiga länder, bl.a. i Bolivia och Mali. De norska och brittiska regeringarna har kritiserat IMF och Världsbanken för denna typ av villkor och beslutat att i fortsättningen inte knyta sitt utvecklingssamarbete till krav på privatiseringar och liberaliseringar. Jag menar att Sverige borde framföra samma kritik.

Vidare anser jag att *Sveriges stöd till Ida* inom Världsbanken bör vara villkorat av att bankens krav på makroekonomiska policyvillkor avskaffas. Dessa krav har kritiserats från olika håll, bl.a. Svenska kyrkan. Norge och Storbritannien har tidigare krävt att den makroekonomiska konditionaliteten ska fasas ut. Visserligen har en viss reformering av villkoren genom-

förts, men samtidigt visar en rapport från Eurodad att andelen bindande krav på ekonomiska policyvillkor har ökat i förhållande till det totala antalet krav. Det bör påpekas att Norge tidigare valt att dra tillbaka 25 % av sitt anslag till Ida för att markera sitt missnöje.

Det har även förekommit kritik mot programmet *PRGF*, som utvecklats av IMF för utlåning till låginkomstländer. Den före detta brasilianske finansministern Pedro Malan konstaterar i sin studie av IMF:s verksamhet i de fattigaste länderna att IMF:s tonvikt på budgetbalans har gått ut över utvecklingen på sektorsnivå, t.ex. när det gäller hälsovård och utbildning. Vidare ska IMF:s och Världsbankens verksamhet i flera fall ha motverkat varandra. I rapporten rekommenderar man att PRGF-lånen avvecklas och att IMF upphör med långsiktig utvecklingsfinansiering i allmänhet. Jag delar denna syn och anser att Sverige bör driva kravet på en avveckling av PRGF.

Resursförstärkning av institutionerna

Vänsterpartiet anser att det krävs nya verktyg för att kunna bekämpa världsfattigdomen och klimatförändringarna på ett verkningsfullt sätt. En metod, som Vänsterpartiet tidigare förordat, är en global transaktionsskatt.

Den senaste tidens nyheter om rekordbonusar i banksektorn har lett till diskussioner om ett eventuellt införande av en internationell bonusskatt, vilket också Vänsterpartiet ställt sig bakom. Det finns även ett stöd för detta i andra länder, bl.a. har Frankrikes president Nicolas Sarkozy och Storbritanniens premiärminister Gordon Brown föreslagit en sådan internationell skatt. Vänsterpartiet anser att Sverige borde utreda förutsättningarna för en sådan skatt. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Styrnings- och inflytandefrågor

I dag är *utvecklingsländernas inflytande* i IMF och Världsbanken begränsat. Det beror bl.a. på att dessa institutioner inte är uppbyggda med utgångspunkt i ett demokratiskt perspektiv: en röst, ett land. I stället styrs andelen röster av maktförhållandena i världen då institutionerna bildades på 1940-talet. Den pågående reformeringen av röstfördelningen handlar primärt om att röstfördelningen ska utgå från medlemmarnas aktuella ekonomiska styrka. Jag anser att ett mer demokratiskt och rättvist system bör införas. Sverige bör verka för ett system med s.k. dubbel majoritet, där man kombinerar ekonomisk styrka med en helt demokratisk beräkningsmodell där hänsyn tas även till principer som befolkningsstorlek.

När det gäller frågan om *jämställdhet* i institutionerna finner jag att det av skrivelsen inte framgår vad som faktiskt har gjorts, detta trots att regeringen säger sig ha prioriterat detta område. Statistiken visar att man kommit en bit på väg, men att resultaten är långt ifrån tillfredsställande och att området därför måste prioriteras. Enligt uppgift var drygt hälften av de anställda på Världsbanken kvinnor 2009. Dock innehade kvinnor endast 31,5 % av de ledande befattningarna på alla nivåer. Världsbanksche-

fen har satt som mål att det före 2012 års utgång ska vara en jämn könsfördelning på samtliga nivåer i banken. I IMF är andelen kvinnor lägre; 47 % av det totala antalet anställda är kvinnor. Endast 16 % innehar dock chefsbefattningar. Jag anser det vara en självklarhet att det ska finnas en jämn könsbalans på alla nivåer i såväl Världsbanken som IMF.

Vidare finner jag att det är problematiskt med G20:s ökade inflytande i och med den finansiella krisen. Härigenom utestängs många länder, däribland utvecklingsländer, eftersom de saknar representation i G20. Jag anser att FN:s roll i arbetet med att möta den finansiella krisen och reformera de finansiella institutionerna bör stärkas.

Klimat och miljö

I skrivelsen hävdar regeringen att utvecklingsbankerna har lagt större fokus på en hållbar utveckling. Jag delar inte den uppfattningen. Under senare år har det från många håll framförts skarp kritik av Världsbankens utlåning till icke förnybar energiframställning. Banken har tillbakavisat kritiken och lanserat sig själv som en "klimatbank", bl.a. genom att skapa två nya klimatfonder. Detta är problematiskt.

För det första har utvecklingsländerna, som är mest sårbara och utsatta för klimatförändringarna, ett mycket begränsat inflytande i Världsbankens beslutsrum. Därför anser jag att detta arbete bör bedrivas i FN:s regi. För det andra är finansieringen av dessa fonder fortfarande osäker. Under 2008 ökade utlåningen till förnybara energislag visserligen med 10 %, men samtidigt ökade utlåningen till icke förnybara energislag med 60 % för hela världsbanksgruppen. För att man ska kunna möta den alltmer akuta situationen med klimatförändringar måste lån som avser projekt som bygger på icke förnybara energislag skyndsamt fasas ut.

Sammanfattning

I det föregående har jag redovisat mitt ställningstagande i olika frågor som aktualiseras i och genom regeringens skrivelse. En fördjupad beskrivning av Vänsterpartiets uppfattning i dessa frågor framgår av motionen Internationella valutafonden och Världsbanken (mot. 2007/08:U226).

Med det anförda tillstyrker jag motion 2009/10:Fi10 (v); motion 2009/10:Fi9 (s) avstyrks.